

Patērētāju tiesību aizsardzības centrs

Brīvības iela 55, Rīga, LV-1010, tālr. 67388624, fakss 67388634, e-pasts pasts@ptac.gov.lv, www.ptac.gov.lv

Rīgā

26.09.2023. Nr. 2.-2/8301/F-150

Uz 18.08.2023. Nr. IZ_FLA_16/2023

**Biedrībai “FinTech Latvija Asociācija”
Reģ. Nr. 40008155207
paziņošanai e-adresē**

**Informācijai: Tieslietu ministrijai
paziņošanai e-adresē**

**Ekonomikas ministrijai
paziņošanai e-adresē**

*Par patērētāja tiesībām uz kredīta izmaksu
samazinājumu kredīta ātrākas atmaksas gadījumā*

[1] Patērētāju tiesību aizsardzības centrs (turpmāk – PTAC) 2023. gada 29. augustā no Tieslietu ministrijas saņēma biedrības “FinTech Latvija Asociācija” (turpmāk – Asociācija) 2023. gada 18. augusta iesniegumu (turpmāk – Iesniegums), kurā Asociācija lūdz sniegt atbildes uz vairākiem jautājumiem, kuri ir saistīti ar kredītņēmēja tiesībām uz taisnīgu kredīta izmaksu samazinājumu kredīta ātrākas atmaksas gadījumā.

Asociācija atsauca uz PTAC mājaslapā 2023. gada 20. jūlija publicēto informāciju par SIA “InCREDIT GROUP” rakstveida apņemšanos (<https://www.ptac.gov.lv/lv/jaunums/sia-incredit-group-apnemas-partrauktnegodigas-komerprakses-istenosanu-un-aicinat-pateretajus-kuri-veikusi-aizdevumapirmstermina-atmaksu-versties-ar-iesniegumu-parmaksatas-komisijas-izmaksai>) un Latvijas tiesiskajā regulējumā paredzēto par patērētāja tiesībām uz taisnīgu kredīta izmaksu samazinājumu kredīta ātrākas atmaksas gadījumā (Patērētāju tiesību aizsardzības likuma (turpmāk – PTAL) 8. panta trešā daļa; Ministru kabineta 2016. gada 25. oktobra noteikumu Nr. 691 “Noteikumi par patērētāja kreditēšanu” (turpmāk – Noteikumi Nr. 691) 99. punkts).

Ņemot vērā Latvijas tiesiskajā regulējumā noteikto, un PTAC mājaslapā publicētajā informācijā par SIA “InCREDIT GROUP” rakstveida apņemšanos norādīto “[..] PTAC paskaidro, ka neatkarīgi no tā, vai komisijas maksa par aizdevuma izsniegšanu tikusi piemērota līguma sākumā vai ir noteikta ik mēnesi, kredīta pirmstermiņa atmaksas gadījumā piemērot izmaksas jāizdala proporcionāli līgumā noteiktajam aizdevuma termiņam un jāpiemēro tikai par faktisko aizdevuma lietošanas periodu. Papildus kredītdevējs līgumā var vienoties par kompensācijas apmēru pirmstermiņa atmaksas gadījumā, ievērojot MK Noteikumu Nr. 691 “Noteikumi par patērētāja kreditēšanu” ietvertos ierobežojumus (XII nodaļa).” Asociācija Iesniegumā jautā par vairākām konkrēta veida izmaksām, kas kredīta devējam rodas pie aizdevuma līguma noslēgšanas un pie aizdevuma līguma grozījumiem (piemēram, nekustamā

īpašuma vērtēšana, tā apdrošināšana, īpašuma reģistrācija zemesgrāmatā, aizdevuma noformēšanas maksa, maksa par aizdevuma kontroli u.c.) (Iesnieguma 5. punkts, tabula 4.1. un tabula 4.2), lūdzot skaidrot, vai vienreizējie maksājumi ir jāiekļauj proporcionāli termiņam samazināmās kredīta izmaksās, un ja piemēro kredīta izmaksu proporcionālu samazinājumu, kuras izmaksas tajā iekļauj. Kā izriet no tabulās ietvertās informācijas, Asociācijas jautājumi ir par hipotekārā kredīta līgumu.

Saistībā ar PTAC mājaslapā publicēto informāciju par SIA “InCREDIT GROUP” rakstveida apņemšanos, PTAC vērš uzmanību uz to, ka konkrētā kredītdevēja apņemšanās ir saistīta ar tiem kredītu veidiem, ko attiecīgais kredītdevējs piedāvā. Kā minēts PTAC datubāzē pieejamajā informācijā par SIA “InCREDIT GROUP” piedāvātajiem kredītu veidiem (<https://registri.ptac.gov.lv/lv/table/kapitalsabiedribas-kuras-sanemu-licenci-pateretaju-krediteanas-pakalpojumu-sniegsanai>), hipotekāros kredītus SIA “InCredit Group” nepiedāvā, un tādējādi šī komersanta rakstveida apņemšanās neattiecas uz tādu kredīta veidu kā hipotekārais kredīts, par ko savukārt Iesniegumā jautā Asociācija.

Tālākais šajā vēstulē izklāstītais aptver gan patēriņa kredīta līgumus, gan hipotekārā kredīta līgumus, sniedzot vispārēju viedokli par vērā ņemamo, ja aizņēmējs kredītu atmaksā ātrāk, un kredītdevējam, ņemot vērā katrus individuālos tiesiskos un faktiskos apstākļus attiecībā uz konkrēto līgumu, ir jānosaka izmaksas, uz kurām taisnīgo samazinājumu attiecina un uz kurām to neattiecina.

[2] PTAL 8. panta trešā daļa paredz, ka *”Patērētājam ir tiesības jebkurā laikā pilnīgi vai daļēji izpildīt savas saistības pirms patērētāja kredītēšanas līgumā noteiktā termiņa. Šajā gadījumā viņam ir tiesības uz to, lai taisnīgi tiek samazinātas kopējās kredīta izmaksas, kas sastāv no procentiem un citām izmaksām līguma atlikušajā termiņā”*.

Noteikumu Nr. 691 99. punkts paredz, ka *”Patērētāja pienākums ir maksāt procentus un citus maksājumus tikai par to laikposmu, līdz kuram patērētājs pilnībā nokārto savas kredīta saistības saskaņā ar kredītēšanas līgumu.”*

Kā izriet no PTAL 8. panta trešajā daļā minētā, tiesības uz taisnīgu samazinājumu attiecas uz kredīta kopējām izmaksām. Kredīta kopējās izmaksas savukārt ir definētas PTAL 1. panta 9. punktā: *”Visas izmaksas, tajā skaitā procenti, komisijas nauda, nodevas un jebkādi citi maksājumi, kas patērētājam jāmaksā saistībā ar kredītēšanas līgumu un kas ir kredīta devējam zināmi (izņemot zvērināta notāra izmaksas). Kredīta kopējās izmaksās iekļauj arī izmaksas par papildu pakalpojumiem saistībā ar kredītēšanas līgumu, tajā skaitā apdrošināšanas prēmijas, ja papildu pakalpojumu līguma noslēgšana ir obligāts priekšnoteikums, lai saņemtu kredītu vai lai to saņemtu ar piedāvātajiem noteikumiem un nosacījumiem. Ja kredīta atmaksā nodrošināta ar nekustamo īpašumu vai kredīta mērķis ir iegūt vai saglabāt tiesības uz nekustamo īpašumu, kredīta kopējās izmaksās patērētājam iekļauj arī īpašuma vērtēšanas izmaksas, ja šāda vērtēšana ir vajadzīga kredīta saņemšanai, bet neietver maksu, kas saistīta ar nekustamā īpašuma ierakstīšanu un ar to saistīto tiesību nostiprināšanu zemesgrāmatā”*.

Līdz ar to attiecībā uz komisiju maksu veidiem, kuriem piemēro kredīta kopējo izmaksu samazināšanu, ir jāņem vērā kredīta kopējo izmaksu definīcija.

[3] PTAC norāda, ka attiecībā uz kredīta kopējo izmaksu samazinājumu, un kā tās piemērojamas, ir pieņemti divi Eiropas Savienības Tiesas (turpmāk – EST) spriedumi.

Ar **EST spriedumu Lietā C-383/18¹** (turpmāk – Spriedums) ir sniegta interpretācija par Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvas 2008/48/EK² (2008. gada 23. aprīlis) par **patēriņa kredītlīgumiem** un ar ko atceļ Direktīvu 87/102/EEK (turpmāk – Patēriņa kredīta direktīva) 16. panta pirmās daļas interpretāciju. Savukārt ar **EST spriedumu Lietā Nr. C-**

¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:62018CJ0383>

² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:32008L0048&qid=1690889615151>

izmaksas” neietver nekādu ierobežojumu saistībā ar attiecīgā kredītīguma darbības ilgumu. Tiesa atzinusi, ka, kredīta kopējo izmaksu samazinājumā iekļaujot ar līguma darbības termiņu nesaistītus maksājumus, aizdevējam netiek radīta nesamērīgi neizdevīga situācija. Sprieduma 32. punktā norādīts: *“ja kredīta kopējo izmaksu samazināšanas iespēja tiktu attiecināta tikai uz tiem maksājumiem, kuri ir skaidri saistīti ar līguma darbības termiņu, rastos risks, ka patērētājam kredītīguma noslēgšanas brīdī tiks uzlikti augstāki vienreizēji maksājumi, jo aizdevējs vēlēšies pēc iespējas vairāk samazināt maksājumus, kas būs atkarīgi no līguma darbības termiņa.”* Līdz ar to Spriedumā secināts, ka patērētāja tiesības uz kredīta kopējo izmaksu samazinājumu tā priekšlaicīgas atmaksas gadījumā ietver **visus maksājumus**, kas ir jāveic patērētājam.

Tādējādi, piemēram, kredīta noformēšanas maksa patēriņa kredīta gadījumā būs tāda veida maksājums, uz kuru attiecināms taisnīgais samazinājums un kurš pirmstermiņa atmaksas gadījumā proporcionāli samazināms.

Savukārt, ņemot vērā Spriedumā² noteikto, hipotekārā kredīta gadījumā maksājums par aizdevuma piešķiršanu nebūtu maksājums, uz kuru samazinājums attiecināms, ja, piemēram, attiecīgā maksājuma apmēru ietekmē nekustamā īpašuma veids, ko persona iegādājas, kredīta piešķiršanas procesā kredītdevēja veicamo darbu apjoms un par iegādājamo īpašumu pārbaudāmās informācijas apjoms u.tml., nevis kredīta līguma ilgums. Tāpat izmaksas par īpašuma reģistrāciju zemesgrāmatā ir vienreizējs maksājums, kuras neietekmē kredīta līguma ilgums.

PTAC vērš uzmanību uz Sprieduma² 37. un 38. punktu, kurā tiesa norāda: *“Šajā ziņā tomēr jāatgādina, ka, lai nodrošinātu patērētāju aizsardzību saskaņā ar Direktīvu 2014/17, tās 41. panta b) punktā dalībvalstīm ir noteikts pienākums nodrošināt, lai pasākumus, ko tās pieņem, lai transponētu šo direktīvu, nevarētu apiet tā, lai patērētāji zaudētu ar šo direktīvu piešķirto aizsardzību, izmantojot veidu, kā līgumi formulēti. Lai nodrošinātu šo aizsardzību, valsts tiesām ir jānodrošina, lai izmaksas, kas neatkarīgi no kredītīguma darbības ilguma tiek uzliktas patērētājam, objektīvi nebūtu aizdevēja atlīdzība par šajā līgumā paredzētā kapitāla pagaidu izmantošanu vai par pakalpojumiem, kas pirmstermiņa atmaksas brīdī vēl būtu jāsniedz patērētājam. Kredītoram šajā ziņā ir jāpierāda, vai attiecīgās izmaksas ir vienreizējas vai regulāras”.* **No minētā izriet, ka katrā individuālā gadījumā uzraudzības iestāde vai tiesa ir tiesīga prasīt kredīta devējam pamatot izdevumu veidu, ko tas uzskata par neatkarīgu no līguma darbības ilguma un izvērtēt līgumā noteikto maksājumu formulējumu un pamatotību.**

[4] PTAL 8. panta trešās daļas pēdējais teikums paredz, ka *“[...] Minētās patērētāja tiesības neattiecas uz šā likuma 12.¹ panta astotās daļas 2. un 4. punktā minētajiem kreditēšanas līgumiem.”*

PTAL 12.¹ panta astotās daļas 2. un 4. punkts atsaucas uz patērētāja kreditēšanas līgumiem, saskaņā ar kuriem kredīta devējs piešķir patērētājam pārsnieguma kredītu, kas jāatmaksā pēc pieprasījuma vai laikposmā, kurš nepārsniedz trīs mēnešus, kā arī patērētāja kreditēšanas līgumiem, saskaņā ar kuriem kredīta devējs klusējot piekritis, ka patērētājs izmanto līdzekļus, kas pārsniedz patērētāja norēķinu kontā esošo naudas līdzekļu atlikumu vai piešķirto pārsnieguma kredītu.

Tātad uz šiem kredīta līguma veidiem PTAL 8. panta trešajā daļā noteiktās tiesības neattiecas, tomēr jāņem vērā, ka PTAL 8. panta trešā daļa ir ģenerālklausula, kas nozīmē, ka uz visiem pārējiem līguma veidiem patērētājam ir tiesības kredīta kopējo izmaksu taisnīgu samazināšanu.

[5] PTAL 8. panta ceturtnā daļa paredz, ka Ministru kabinetam cita starpā ir tiesības izdot noteikumus, kas nosaka kredīta pirmstermiņa atmaksu un kopējo kredīta izmaksu taisnīgu samazināšanu, kā arī atsevišķiem kreditēšanas līgumu veidiem piemērojamās prasības. Līdz ar to ģenerālklausulā ietvertās tiesības atsevišķiem kredīta veidiem sīkāk regulē Noteikumi Nr. 691.

Noteikumu Nr. 691 3. punkts paredz vairākus izņēmuma gadījumus, kad noteikumus attiecīgam līguma veidam nepiemēro, savukārt XII. nodaļa paredz detalizētākus noteikumus kredīta pirmstermiņa atmaksas kārtībai atsevišķiem kredīta līguma veidiem. Noteikumu Nr. 691 99. punkts nosaka: *“Patērētāja pienākums ir maksāt procentus un citus maksājumus tikai par to laikposmu, līdz kuram patērētājs pilnībā nokārto savas kredīta saistības saskaņā ar kredītēšanas līgumu”*, savukārt 101. punkts paredz, ka kredīta devējam nav tiesību prasīt kompensāciju par kredīta saistību pildīšanu pirms noteiktā termiņa, izņemot šo noteikumu 102. un 107. punktā noteikto gadījumu. No Noteikumu Nr. 691 XII. nodaļas izriet, ka kompensāciju ietekmē, piemēram, gan tas, kāda veida likme ir kredītam, gan atmaksātās summas apmērs, gan tas, cik ilgs laika periods ir atlicis līdz līguma darbības termiņa beigām.

[6] Asociācija arī jautā par pārmaksātā uzņēmuma ienākuma nodokļa atmaksu, ja nodokļi par attiecīgu izmaksu pozīciju ir nomaksāti tajā gadā, kad aizņēmējs noslēdza aizdevuma līgumu. Jautājumi par nodokļu nomaksu, un pārmaksāta nodokļa atmaksu ir Valsts ieņēmumu dienesta kompetencē (turpmāk – VID).

Nemot vērā, ka PTAC PTAL 25. panta ceturrtās daļas noteiktās kompetences ietvaros ir sniedzis atbildi par to, kā kredītdevējam noteikt, uz kurām konkrēta veida kredīta izmaksām samazinājums attiecas un uz kurām nē, ja aizņēmējs kredītu atmaksā ātrāk, tostarp, kādi ir Latvijas tiesiskajā regulējumā paredzētie izņēmumi, kā arī kuri EST spriedumi uz jautājumiem par kredīta izmaksu taisnīgu samazināšanu attiecas, PTAC atbilstoši Iesniegumu likuma 5. panta trešajai daļai izbeidz Iesnieguma izskatīšanu.

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu.

Ar cieņu
direktore

B. Vītoliņa